

BOŠNJAČKA NACIONALNA MANJINA - GOSTOVANJE NA KOLEGIJU DEMOKRACIJA I
LJUDSKA PRAVA ODJELA ZA KOMUNIKOLOGIJU SVEUČILIŠTA U DUBROVNIKU

Sutjeli su i oni koji nisu smjeli šutjeti

Prema već provjerenim podacima na nivou Hrvatske u obrani zemlje sudjelovalo je više od 25 tisuća Bošnjaka, od kojih devet tisuća dragovoljaca branitelja bili su Bošnjaci koji nikada ranije nisu imali prebivalište u Hrvatskoj. Većina njih vraćena je u BiH i nikada više nije dobila status hrvatskog branitelja niti su ostvarili neka braniteljska prava

I ove akademske godine su predstavnici Bošnjačke nacionalne manjine gostovali na nastavi kolegija *Demokracija i ljudska prava* Odjela za komunikologiju Sveučilišta u Dubrovniku u okviru teme „Predstavnici nacionalnih manjina i dragovoljci Domovinskog rata i zatočnici logora 'Morinj' svjedoče“. To su 10. siječnja 2014. bili gosp. Izet Spahović, predsjednik Kulturnog društva Bošnjaka „Preporod“ Dubrovnik i Kemal Tursunović-Zmaj, autor knjige „Bošnjaci-muslimani u obrani Dubrovnika 1991.-1995.“ U iznimno ugodnoj atmosferi, studenti su slušali izlaganje u okviru kojega su im darovane po dvije knjige, uključujući i spomenutu, a nakon

otvorene rasprave, postavljali su pitanja. Sve u svemu, susret je trajao ispod dva sata. Zapravo, pošto je na samom početku prof. dr. Zdravko Bazdan predstavio goste, studentima se prvo obratio Izet Spahović. Najprije kao predsjednik KDB „Preporod“ Dubrovnik, a potom kao jedan od sudionika obrane Grada i jedan od ratnih predstavnika nacionalne manjine Bošnjaka u Dubrovniku. Između ostalog je naveo kako KDB „Preporod“ Dubrovnik na ovim prostorima djeluje od davne 1934. godine, kada je ono službeno utemeljeno. I-

stina, djelovalo je s prekidom i ponovnim pokušajima aktiviranja 1950. i nešto kasnije 1999., ali zbog nerazumijevanja vlasti, bez uspjeha. Tek u travnju 2000. godine aktiviran je rad i djelovanje ovog Društva, kojemu je od tada na čelu gosp. Izet Spahović. Kao važna nevladina organizacija, Društvo se bavi prezentacijom kulturnog i nacionalnog blaga Bošnjaka, njegovanjem pjesme, običaja i tradicije te pisanjem tekstova s temama od interesa za život i djelovanje Bošnjaka u Dubrovniku. Nadalje, istaknuto je kako se bavi izdavaštvom knjiga i brošura, organiziranjem raznih manifestacija od kojih je najvažnija Međunarodna smotra folkloru u Dubrovniku. Pored toga, naglašeno je, u društvu djeluje nekoliko sekcija kao što su: likovna sekcija, informatička sekcija, sportska sekcija, sekcija zbornog pjevanja u kojemu nastupaju muški zbor „Dilberi“ i ženski zbor „Dubrovački zumbuli“. Pjesmom sevdaha pod sloganom „Naša pjesma nikada umirijet neće, ne daju joj naša srca“, Društvo nadopunjuje prazninu duša i sjećanja Bošnjaka na rodne krajeve.

Smatramo, da svojim radom doslovno činimo jedinstven most suradnje i dobrosusjedskih odnosa naših dvaju zemalja i naroda. Sve aktivnosti i gostovanja ovoga društva u gradovima Hrvatske i BiH bila su zabilježena slikom i tekstom, a nadamo se da će uskoro biti ukoričene u knjigu kao dokumenat i svjedok jednog vremena.

Studenti su upoznati s činjenicom kako je Izet Spahović u doba ratne 1991., kao i najkritičnije 1993. i 1994., bio branitelj i neposredni svjedok nemilih događaja, tj. kršenja ljudskih prava Bošnjaka u Dubrovniku. Obnašajući neke dužnosti kao predstavnik ove nacionalne manjine, bio

je sudionikom razgovora s predstavnicima vlasti u Gradu, na okolnosti učestalih kršenja ljudskih prava. Tijekom razgovora sa studentima, iznio je i nekoliko eklatantnih slučajeva kršenja elementarnih ljudskih prava, što su studenti s pažnjom odslušali. Podsjetio je studente na neugodnosti koje su se bez ikakvog razloga događale Bošnjacima u Gradu; na mržnju i ksenofobiju pojedinaca, na ubojstva nedužnih ljudi pa i branitelja, na prijetnje smrću i nestanke ljudi, na bezrazložno maltretiranje i privođenje ljudi, paljenje kuća, nepravedno otpuštanje iz vojske i policije, na politički odnos vlasti u Gradu, ali i na šutnju onih koji nisu smjeli šutjeti.

Nešto kasnije izlaganju se priključio i Kemal Tursunović-Zmaj, pisac i autor knjige „Bošnjaci-muslimani u obrani Dubrovnika 1991.-1995.“ te se osvrnuo na nekoliko bitnih pojedinosti iz ove knjige koje o tome govore. Naglasio je da Grad i njegovu okolicu nisu branili sami Bošnjaci-muslimani, već su ga branili svi njegovi građani bez obzira na nacionalnu pripadnost, a

posebno oni koji su u njemu ostali. Tom prigodom je podvukao činjenicu kako su Bošnjaci-muslimani kao branitelji i građani ovoga Grada, dali svoj doprinos u obrani ovih prostora, ne tražeći za to nikakvu nagradu. Prema već provjerenim podacima na nivou Hrvatske u obrani zemlje sudjelovalo je više od 25 tisuća Bošnjaka, od kojih devet tisuća dragovoljaca branitelja bili su Bošnjaci koji nikada ranije nisu imali prebivalište u Hrvatskoj. Većina njih vraćena je u BiH i nikada više nije dobila status hrvatskog branitelja niti su ostvarili neka braniteljska prava. Preko 1100 Bošnjaka branitelja poginulo je diljem Hrvatske na raznim zadacima obrane. U obrani Dubrovnika sudjelovalo je oko 500 branitelja Bošnjaka na raznim vrstama zadataka hrvatske vojske, policije, radnih obaveza i slično. Uz brojku od gotovo 300 poginulih branitelja Dubrovnika, nalaze se imena i 15 poginulih branitelja Bošnjaka, dok se devet branitelja Bošnjaka vode kao nestali. Nadugo nakon ratnih operacija, 27 bošnjačkih branitelja je umrlo od posljedica raznih bolesti ili ranjavanja. Do danas

je evidentirano oko 50 lakših ili težih invalida rata te pet logoraša od kojih su dvojica već umrli. Uz dužno poštovanje prema svim ostalim hrvatskim braniteljima – navedeno je - iz bošnjačkih redova iznjedrili su: prvog šefa Kriznog stožera obrane Dubrovačko-neretvanske županije, dva generala, dva instruktora i zapovjednika specijalne policije, jednog instruktora i zapovjednika vojne policije, nekoliko dočasnika i časnika HV-e, osam inspektora policije. S ponosom je istaknuto kako su imali jed-

nog - nažalost još nepriznatog - Junaka Domovinskog rata, pokojnog Hamdiju Kovača. Naglašeno je tom prigodom da Bošnjaci samo žele da se to zna i da se poštuju i njihova prava.

Međutim, nastavio je dalje Kemal Tursunović-Zmaj: „Kada su ljudske i moralne vrijednosti gurnute u stranu, a nametnute one potpuno neprihvatljive, nemilice su kršena ljudska prava tijekom čega su stradavali nevini ljudi. Naravno, takvim okolnostima početkom 1993. godine doprinosi 'kao grom iz vedra neba' apsolutno nepotreban sukob Hrvata i Bošnjaka na prostorima BiH. Uznemirujuće su bile i vijesti o otvaranju u punjenju čapljinjskih koncentracijskih logora za Bošnjake.

To je najgore zlo koje nam se moglo dogoditi u ovakvim okolnostima. Pogotovo tada, vršen je psihološki pritisak na Bošnjake Dubrovnika, koji više po nekima nisu bili dobrodošli. Tadašnjem uzavrelom nacionalizmu, diskriminaciji, isključivosti i ksenofobiji kao da se nije nadzirao kraj. Povampireni ustašluk kod pojedinaca postao je uobičajeno pravilo ponašanja u kojem takvi kreću u svoje neobuzdane

pustolovine pod sloganom 'Država - to sam ja', tražeći krivce na pogrešnom mjestu. Strah se uvukao kao led pod kožu svakoga, i onome tko je zbog nečega napadnut i onome tko bi mu tada pokušavao pomagati." Naglašeno je, nadalje, kako su u takvim okolnostima Bošnjaci ni krivi ni dužni postali suvišni i bez razloga omraženi u vojsci i policiji. Neki su prijevremeno umirovljeni, neki su bezrazložno i zatvarani, neki bez objašnjenja razoružani i transportirani za Split, nekima su uskraćena zvanja i vojni činovi prema zaslugama, a da se nikome od njih nikakvi razlozi nisu navodili. Naprasno i bez obrazloženja umirovljen je prvi šef kriznog stožera obrane cijele Dubrovačko-neretvanske županije inspektor policije, pokojni Aziz Suljević. Dakle, umirovljen je prvi zapovjednik obrane ovih prostora - samo zato što je bio ono što jest! Ako je sve moralo tako biti, onda je čudno što se odgovorni ne zapitaše: Jesu li barem vratili čast, ponos i dostojanstvo svima onima kojima su bezrazložno uskraćeni, pa i njemu? Ali se barem nadajmo se da će to uskoro učiniti, jer ni jedan narod ne pljuje na svoje heroje.

Nakon toga, Izet Spahović je nastavio: „Zahvaljujući neljudskom odnosu i nebrizi odgovornih, mnogi branitelji Bošnjaci otpušteni iz vojske i policije, ostali su ojađeni i izgubljeni bez ikakvih sredstava za život. Prema njima kao dojučerašnjim suborcima i sugrađanima uslijedile su prijetnje smrću, uslijedila su maltretiranja i progoni nedužnih, pa se onda ne treba čuditi i nestancima ljudi, što je bilo ravno ekstremnom kršenju ljudskih prava. Tako su u vrtlogu bezumlja samovoljom pojedinaca ubijeni Kasim Kahrmanović te Miralem Kekić. Ubijen je u odori hrvatskog vojnika, nakon što se u Gružu - vrativši se s položaja - nastojao prebaciti doma, u Mokošicu. „Mnogo puta sam se pitao gdje to naši ljudi griješe i zašto se tako čini? Zašto vlast i politika u Gradu uporno šuti i ne reagira, zašto šute javni mediji i zašto napokon šuti Crkva kao moralna vertikala. No, nisam nalazio odgovore!“, rekao je Izet Spahović. Dodao je: „Istina, bilo je pojedinačne pozitivne građanske reakcije na navedeno ponašanje pojedinaca. Neki su ustali u našu zaštitu, kao i u zaštitu drugih pripadnika nacionalnih manjina. Sve to po cijenu svoga života! Dakle, ti građani, koji su se drznuli javno reagirati na opasne pojave u Gradu radi zaštite ugroženih, što je bilo u skladu s Ustavom Republike Hrvatske donesenim 22. prosinca 1990. - bili su žigosani i redovito dobivali prijetnje fizičkom likvidaci-

jom. Politika i vlast uporno je šutjela. Zašto? To ni danas ne znam objasniti, jer je šutnja na fašistoidna ponašanja pojedinaca i danas prisutna. Bojim se da je nakon toliko godina danas isuviše kasno za poduzimanje bilo kakvih zakonskih radnji prema ranijim krivcima određenih događaja, ali nikada nije kasno upozoravati na njih“, rekao je Izet Spahović.

Izlaganje je potom nastavio Keal Tursunović-Zmaj, koji je rekao: „Neugodnosti kojima su sustavno kršena ljudska prava, nije bilo moguće tako lako spriječiti bez reakcije svih struktura vlasti i politike - koja je nažalost zakazala. Zato, sve vas studente ovom prilikom molimo da naš razgovor na ovu temu ne shvatite kao našu jadikovku, već kao upozorenje svima vama kako se takve pojave više nikada i nikome ne bi dešavale. Unatoč svemu, mi smo ponosni što smo kao pripadnici jedne male nacionalne manjine, pripadali velikom lancu časne pobjedničke Hrvatske vojske, makar da smo u njoj činili i najmanju kariku. Sretni smo što živimo u ovome Gradu, u kojemu ne želimo biti građani drugog reda, već ravnopravni u svim pravima i obavezama. A sizifov je posao uzaludno uvjeravati neke neodgovorne ljude da ljubav prema vlastitoj domovini uključuje poštovanje ljudskih prava i poštivanje drugih i drukčijih ljudi. Takvi to ne shvaćaju! Vjerujte mi, nema gore stvari od diskriminacije, mržnje, nacionalizma i nesnošljivosti - koje su uzroci mnogih zala na ovim prostorima. To nam daje za pravo da se na svakom koraku suprostavljamo ksenofobiji, nacionalizmu, diskriminaciji i svakom neljudskom odnosu, kao i rasizmu svih vrsta i boja. Jednom smo u svojim tekstovima zapisali i opet ponavljamo: apelirajmo na sve ljude dobre volje, na sve naše građane, na političare, novinare, crkvene velikodostojnike, na vjeroučitelje i odgajatelje svih vjera i konfesija, na hrvatske branitelje, na profesore i studente, znanstvenike i književnike, da u svojim govorima, pismima i istupima, na misama i hudbama, pričaju jezikom ljubavi čovjeka prema čovjeku, jezikom razumijevanja, snošljivosti, tj. tolerancije, jezikom uvažavanja i poštovanja tuđeg, jezikom jednakosti prema svim ljudima. Svi smo mi ljudska bića i zaslužujemo takav odnos jednih prema drugima. Jer, odavno je došlo vrijeme kada se konačno trebamo mjeriti po čovječnosti, a ne po vjeri, boji kože i naciji. Naša je budućnost u zajedničkom životu u kojemu se nitko neće pitati za nacionalnost.“

Kemal Tursunović-Zmaj